

סטנוגרמה

סודי ביותר

פ ר ט י - כ ל
ישיבה נג/שכ"ז של הממשלה
י"ט בסיון תשכ"ז - 27.6.67
(בשעה 14.00)

נכחו השרים: ל. אשכול - יו"ר, ז. ארן, מ. בגין, מ. בנטוב, י. ברזילי, ח.
גבתי, י. גלילי, מ. דיין, ז. ורהפטיג, י. ישעיהו, מ. כרמל, י. ספיר, מ. קול,
ח.מ. שפירא, י.ש. שפירא, ז. שרף, א. ששון.

נעדרו השרים: א. אבן (בחו"ל),
י. אלון,
י. בורג (בחו"ל),
פ. ספיר (בחו"ל),

י. עוזאי - מזכירת הממשלה

סדר היום : הצעות חוק: לתיקון פקודת סדרי השלטון
והמשפט (מס. 11); לתיקון פקודת העיריות (מס. 7);
השמירה על המקומות הקדושים, תשכ"ז-1967.

586. הצעות חוק: לתיקון פקודת סדרי השלטון והמשפט
(מס. 11), לתיקון פקודת העיריות (מס. 7),
השמירה על המקומות הקדושים תשכ"ז - 1967

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני פותח את הישיבה.

קראתי לישיבה דחופה זו, כי הבוקר נתקבלו שני מברקים מחברינו בניו-יורק בקשר לחוקים שעומדים לאשר היום בכנסת. בינתיים הייתי צריך להיות בוועדת החוץ והבטחון של הכנסת, ושאלנו על-כך כמה מחברי הממשלה טלפונית, ולמרות דעתם זו או אחרת, החלטתי לקרוא לישיבת הממשלה.

המברק הראשון חתום על-ידי שר החוץ, א. אבן: "התכנסנו הערב בהרכב הבא: שה"ח, הרמן, רפאל, דוד הכהן, יצחק רפאל, בן-אליעזר, רימלט, האוזנר, פלד והחלטנו להבריך על דעת כל תשעת המשתתפים:

א. מאז הברקנו לטובת קבלת החוקים חלו כמה התפתחויות. יוזמת בראון לא התקדמה ואין סימן ליוזמה בעניין ירושלים.

ב. השתפרו הסיכויים להכשלת ההצעה הסובייטית על שני סעיפיה כולל הקריאה לפינוי בכללו או לפחות להתניית הפינוי בהסדרים מוסכמים לשלום, ביטול הלוחמה וכו'.

ג. סיכוי זה תלוי כמעט כולו בגיוס קולות לאטיניים נגד הפינוי ללא תנאי. ביקשנו ג'ונסון לפנות לכל נשיאי היבשת. ננצל את שגיאתו של קוסיגין שנסע מכאן לקאסטרו. קולות אוק"מ לטובתנו מותנים בגיוס קולות לאטיניים.

ד. למרות הודעת האפיפיור מגלים הלאטיניים נטייה לא להתעורר נגדנו כל עוד נסתפק בהודעות בעצרת ולא נוסיף בימי העצרת מעשים מתגרים כגון קבלת חוקים בכנסת. שמנו לב כי אינכם בטוחים כי אפשר להצניע את תהודת התחיקה.

ה. כולם סבורים כי חקיקה א' וב' בשלב זה תפריע לסיכויים הפרלמנטריים כאן ואינה נחוצה לחיזוק מעמדנו בירושלים הנשען על נוכחותנו הצבאית והשלטונית ועל הודעה בעצרת שעברה בשלום.

ו. הסיכוי להכשיל את הצעת הפינוי ללא תנאי אם יתגשם הוא כה חיוני וחשוב שראוי להשקיע בו עוד כמה ימים עם תום העצרת.

ז. המלצתנו פה אחד היא שהכנסת תסתפק מחר בחוק המקומות הקדושים שיועבר במהלך רגיל ללא תרועות. צפיפת שלושת החוקים ביום אחד הוא מעשה הפגנתי בלתי-רגיל במצב המתואר לעיל.

ח. אנו ממליצים ששני החוקים האחרים שאנו מניחים כבר הודפסו, יוסיפו לעמוד על שלחן הכנסת, אך יובאו לקריאה ראשונה רק כעבור ימי העצרת. מניחים כי העצרת תסתיים לקראת סוף השבוע הבא.

ט. זוהי הפעם הראשונה מאז 1947 שעניין חיוני לנו תלוי בגוש הלאטיני ובמשלחות קתוליות אחרות באפריקה ובאירופה ויש להתחשב ארעית ברגישותו.

י. אם ישתנה המצב על-ידי יוזמה ירושלים באו"מ שתחייב מעשה נגדי שלנו אפשר להודיעכם ותוכלו להסיק מסקנה מיידית.

כך יש כאן מברק מחה"כ רימלט לשר יוסף ספיר, לאמור: "נוכח התפתחויות רצויות ונוכח השהיות בחוקי ירושלים עד כה - יש הסכמה כללית ביחס להמלצות שהועברו על-ידי שר החוץ".

הייתי רוצה לדעת אם אפשר בלי "בושת-פנים" לחלק בין החוקים והגשתם לכנסת? אתמול החלטנו שהענין בכנסת יועבר עד כמה שאפשר ללא תרועות ותופים. עכשיו אומרים לי, שמאיזה מקור נמסר, כאילו שר המשפטים מתכוון לנאום גדול ומבריק על ירושלים.

שר הבריאות י. ברזילי:

ראיתי גם מודעה גדולה על עצרת חגיגית לאיחוד ירושלים מטעם גח"ל בבניני האומה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

ואני שמעתי שגם הטלביזיה הוזמנה לצלם את ישיבת הכנסת.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מזכירת הממשלה מוסרת לי, שהשרים לא דיברו עם חברי סיעותיהם, בקשר לדיון מתוך בכנסת בחוקים אלה.

מזכיר הממשלה י. עוזאי:

חה"כ אמה תלמי אמרה לי שבסיעה שלהם לא דובר על-כך.

שר הבריאות י. ברזילי:

אתמול דיברתי על זה בסיעה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

דיברתי אתמול עם אנשי המערך ורפ"י.

השר מ. בגין:

השר ספיר ואני דיברנו עם חברי סיעתנו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ומה עם העצרת הזאת בבניני האומה, שהשר ברזילי הזכיר?

השר מ. בגין:

זוהי ישיבה חגיגית של מרכז המפלגה, של שתי סיעות גח"ל.

ראש הממשלה ל. אשכול:

שיהיו רק 150 חברי המרכז?

שר הבריאות י. ברזילי:

והנושא הוא: ירושלים השלמה.

השר מ. בגין:

לא ירושלים השלמה, אלא בירושלים השלמה, וזו כוונת המודעה, לקיים ישיבת מרכז המפלגה בירושלים השלמה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אתמול אמרנו כולנו שצריך עד כמה שאפשר למתן את הדיון הזה בחוקים בכנסת. עכשיו אני שומע שהוזמנה טלביזיה לכנסת. איני יודע מי הזמין אותה. מצד שני, אני יודע שאם לא נותנים לעתונאים ולכתבים לבוא, הם חושבים מי יודע מה קורה, כפי שהיה עם הכתבות ביחס לפליטים בגדה המערבית.

לא לעשות כלום בכנסת בודאי לא בא בחשבון. אני דוקא חושב שאולי לא נתחשב בפנייה זו, אבל האם אפשר לחלק בין החוקים, ולהגיש את חוק המקומות הקדושים, כפי שמציע השר אבן במברקו, כי זה דבר שראוי לפרסום?

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

שלחנו משלחת רחבה ביותר משנסעה אי-פעם לאו"ם. המשלחת מייצגת את כל צבעי הקשת של הכנסת, ובראשה עומד שר החוץ. לעתים נדירות מתקבלים אצלנו דברים פה אחד; ועובדה שבמשלחת, שבה חברים גם ח"כ פלד ממפ"ס, ח"כ האוזנר, בן-אליעזר ורימלט מגח"ל ח"כ י. רפאל ממפד"ל ודוד הכהן מהמערך, הדבר נתקבל פה אחד, בכל-זאת אומרת דרשני. הם עומדים שם בחזית וחוששים שאנחנו בשל ענין זה עלולים להביא לכך שתתקבל ההצעה הסובייטית, אז צריך להתחשב בזה. אמנם החלטה של העצרת היא רק המלצה, אבל אם תתקבל החלטה כזאת, היא ודאי תכביד על מצבנו.

גם אתמול הגיעו אלי אזהקות מכל-מיני צדדים שהמצב בהסברה איננו טוב. אינני חושב שהם פחות גיבורים שם מאשר אנחנו פה, כי כל מה שאנחנו צריכים לעשות זה לנאום בכנסת. אינני מבין את החלוקה הזאת של התפקידים. אני נאמן לעניני ירושלים בדיוק כמו ח"כ האוזנר, ואם הוא בדעה זו, אני מניח שח"כ בן-אליעזר הוא לא פחות פטריוט בעניני ירושלים מהשר בגין.

משום-כך אני חושב שאנחנו בענין זה צריכים לנהוג באחריות. ירושלים היא בידינו, אנחנו עושים מה שצריכים וכולם אומרים שהינם חוזרים למסלולם. זה עושה רושם גדול. דיברתי עם עשרות סוכני נסיעות בעולם, והם אומרים שהם מושפעים באופן נפלא מהמצב בעיר בעתיקה. מתרגלים יותר ויותר לעובדה שהעיר העתיקה בידינו. מה אנחנו רוצים פה "ארינכאפן"?

אני מבקש שנאזין לבקשת חברי המשלחת באו"ם, ונקבל חוקים אלה עם תום עצרת האו"ם. אף אחד מאתנו לא יוותר על ירושלים, אבל צריך לנהוג בתבונה ובאחרות מדינית, ולא צריך להקשות.

שר המשטרה א. ששון:

אני מניח שהחברים זוכרים, כי מהרגע הראשון הזהרתי מפני חוקים אלה, ובעיקר בגלל עמדת האפיפיור וארצות אמריקה הלטינית. מה שיגורתי בא.

אני מציע לא להחליט על דחייה עד לאחר העצרת, אלא היום להביא לכנסת חוק אחד בלבד, ונראה מה יהיה ההד. יכול להיות שההד לא יהיה נורא כל-כך. אני מציע להביא את חוק המקומות הקדושים. על-כן אני מציע להביא היום חוק אחד, מבלי להחליט על דחיית שני החוקים האחרים עד לאחר העצרת ומבלי לקבוע זמן. ארצות אמריקה הלטינית והאפיפיור מעוניינים יותר במקומות הקדושים, ועל-כן לדעתי זה החוק החשוב ביותר.

השר י. גלילי:

יותר גדולים. אני בטוח שמחר יהיה יותר קשה, כי יהיו לחצים

שר הדתות ז. ורהפטיג:

פעמיים הייתי חבר משלחת ישראל באו"ם, ופעם אחת גם-כן במצב קריטי, בתקופת מבצע סיני. אני יודע קצת מתוך נסיוני איך מחליט חבר המשלחת באו"ם. הוא אולי יודע קצת יותר מאשר אנחנו פה על הלחצים, אבל בעצם זה ענין של חישוב הגיוני. מנהלים משא-ומתן עם המשלחות וחוששים שזה עלול להשפיע. אבל יש פנים לכאן ולכאן.

כבר אמרתי פעם באחת הישיבות, שאפילו היינו מחליטים בענין ירושלים, הגוש הלטיני שמעונין בירושלים ובמקומות הקדושים, יודע שיש לו עסק אתנו, והם בדרך-כלל ידידותיים. הם יודעים שאם הענין בידי ישראל מוטב להתפייס עם ישראל. שמענו קצת על אופן ההסברה ללטינים. יבואו אתם בדברים ונשתדל להסדיר את הדברים. אני חושב שאפשר לרכוש את לב הלטינים גם בדרך זו, ואולי אפילו ביתר שאת.

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

אני מציע להאזין לעצה של חברי המשלחת. המערכה שם איננה מערכה סביב ירושלים, היא מערכה גם נגד הרוסים וגם נגד הצעת-ההחלטה הסובייטית-הערבית. אם אמנם חברי המשלחת חושבים היום - וזו אותה משלחת שלפני שבוע לא סברה כך, אלא חשבה שיש להתקדם בענין החוקים - כפי שזה בא לידי ביטוי במברק, שקבלת החוקים היום עלולה להכביד, צריך להתחשב בזה.

לי יש כל הזמן ספק - ושאלתי על-כך את שר המשפטים פעמיים ושלוש פעמים - אם אמנם הכרחי חוק, ואם אי-אפשר לעשות זאת בדרך אחרת. שר המשפטים סבור שלא. אם הם חושבים שעד סוף העצרת קבלת החוקים האלה תכביד על המערכה העיקרית שם, אני מציע להאזין להם.

השר מ. בגין:

הערה ביחס להצעה להפריד בין החוקים ולהביא לעת-עתה אחד מהם ולהצפין את שני החוקים האחרים. אני מציע שלא לעשות שום הפרדה. איני רואה את הטעם המדיני או המוסרי לפתע פתאום להביא את החוק לשמירת המקומות הקדושים. מה קרה? אנחנו אומרים שעד עכשיו לא שמרנו עליהם?

יש טעם בשילוב בחוקים האלה בקשר עם הצעת החוק, כפי שנוסחה על-ידי ועדת השבעה בראשותו של שר המשפטים. אז אמרנו שאנחנו מודיעים, שעל פי החוק מתקנים צווים המחילים את המשפט. יש מקומות קדושים לאו דוקא בירושלים, ואנחנו קובעים על פי החוק שיש לשמור עליהם מכל חילול ופגיעה. אבל אם עושים זאת בנפרד, זה כאילו רעם ביום בהיר. נצא או כמתחסדים או כאנשים שמודים שעד עכשיו זה לא היה בסדר.

שר המשטרה א. ששון:

זה לא היה בידינו עד כה.

השר מ. בגין:

אנחנו יושבים שם כבר שבועיים ויותר. המקומות הקדושים בידינו זמן מסוים, לו היינו מביאים בנפרד חוק המקומות הקדושים אז, מיד עם שחרורה של ישראל המערבית, אולי היה מקום לזה. עכשיו איני רואה טעם בהפרדה, וזו היתה דעת הממשלה לפני ימים מספר, או שמביאים את שלושה החוקים או שלא מביאים אף אחד.

בעקבות הנאום הדרמתי של השר קול, ברצוני להגיד שאיני רואה בזה לא בעיה של תבונה ולא של אחריות. כולנו פטריוטים וכולנו אוהבים את ירושלים. איש לא ימסור אותה. שני חברי סיעתנו יושבים במשלחת והם חתמו על המברק. אני מעריך את חרדתה של המשלחת לכל קול, כי הענין של שני-שליש הוא תמיד על הסף. קול אחד יכול להכריע אם המלצה מתקבלת או לא. אמנם החלטת העצרת היא רק המלצה אבל זוהי מערכה חשובה מאד לבל תתקבל המלצה כזאת מבחינה מוסרית-מדינית. עוד לא נולדה מדינה כזאת באו"ם שביחס אליה נתקבלו המלצות באו"ם והיא לא הפרה אותן. לא כל המדינות היו להן ענינים באו"ם, אבל כל מדינה שלגביה קיבלו המלצה כזאת, לא מילאה אחריה. זה כלל גדול בתולדות האו"ם ואין להבהל מזה.

אבל זו מערכה רבת חשיבות וצריך לעשות הכל כדי שיימנע רוב של שני-שליש מההצעה הסובייטית. זה ענין של הערכה, ולי נדמה שהחברים שלנו טועים בהערכתם. אני שואל מבחינת ההגיון: הופעתו של שר החוץ לא היתה מבחינת התגרות? הוא אמר דברים מפורשים מאד ובדרמטיות רבה על ירושלים. אבל אם הכנסת מחוקקת חוק מסגרת על-כך שמדינת-ישראל תהיה מוסמכת להחיל את המשפט, ולא מוזכרת שם המלה ירושלים, מדוע צריך לקרוא לזה התגרות?

אני חושב שאפשר להסביר ללטינים את היסוד הזה. הם שמעו את דברי שר החוץ ולא אמרו שבגלל זה לא יצביעו נגד ההצעה הרוסית. זה ענין של הערכה. עם כל הכבוד למשלחת שלנו, הפנייה הראשונה בענין זה היתה של ראסק ולא של הלטינו-אמריקנים. ראסק טען לפני 10 ימים, שאם נעשה זאת, אז אמריקה הצפונית לא תוכל להשפיע על הלאטינו-אמריקנים. בינתיים היתה עוד שיחה עם ראסק, והוא לא דיבר על הלטינו-אמריקנים, אלא על אנטישמיות. ובינתיים היה גם הנאום של בראון בעצרת.

עלינו לעשות את הניתוח הזה. החברים זוכרים שהיו כאלה שעוד לפני 10 ימים אמרו לא לדחות. אינני אוהב את הנוסח: אמרתי לכם. האם העצרת תיגמר בעוד שבוע-שבועיים? איני בטוח בזה. האם אחרי העצרת לא נידרש על-ידי מאן-דהוא על הפרה? כל דחייה כזאת תעמיד אותנו בפני לחץ בינלאומי כל פעם. אני רואה שהלחץ כבר גבר על המשלחת שלנו, ומה היה לו עשינו זאת לפני שבוע? שר החוץ שלנו בבואו לניו-יורק הביע תמיהה על-כך שהממשלה דחתה את הבאת החוקים לכנסת. יש ללמוד לקח מזה.

לאור מה שאמרתי מובן שהערכתי אינה זהה להערכת חברי המשלחת, כפי שבאה לידי ביטוי במברק. מובן מאליו שהחרדה רבה. אם הממשלה תחליט שיש לדחות זאת עד סוף השבוע הבא, לא אסתייג, אני רק מביע את דעתי השקולה, לא ביחס לפטריוטיזם ונאמנות לירושלים, אלא ביחס להערכה שמוטב לא לדחות הגשת החוקים לכנסת.

שר הדואר י. ישעיהו:

היה לי יותר קל לקחת את הפרוטוקול משלשום ולחזור על דברי אז מלה במלה. אילו היתה השאלה לשחרר את ירושלים, לא היה מקום לשום ויכוח. אבל ירושלים משוחררת והיא בידינו. ויש לנו עכשיו צרכים או אדמיניסטרטיביים, או חגיגיים. בשני המקרים, אם לצרכים חגיגיים ואם מטעמים אדמיניסטרטיביים, אין הנזק שווה ברווח.

המערכה באו"ם היא המשך המערכה הצבאית באמצעים אחרים, והיא צריכה להסתיים. יש לנו עניין שתסתיים בשלום פחות או יותר. יהיה קשה מאד אם המערכה באו"ם תסתיים ברוב של שני-שליש נגדנו ובנצחונם של הרוסים והערבים. אם כי זו רק המלצה, אינני חושב שמצבנו יהיה יותר נוח. זה יחזק את הלחץ מצד הערבים. אם אנחנו יכולים את זה למנוע, אפילו זה סיכוי ולא דבר החלטי, כדאי הדבר.

אני חוזר ומביע את דעתי שלא יאוונה כל רע, שקודם נעבור את המערכה הזאת באו"ם, ומה שצריך להיעשות בירושלים-ייעשה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אני מציע לקבל את העצה של חברי המשלחת, ולא רק להאזין לה. הייתי גם כן חבר המשלחת לאו"ם פעם אחת ואני מתרשם מהעובדה שהחלטה של המשלחת נתקבלה פה-אחד, כאשר במשלחת 9 חברים ממפלגות שונות. אם הם הגיעו למסקנה שצריך כך לעשות, צריך להתחשב בדבר זה. התאריך של היום איננו קדוש, זה יכול להיות מחר או מחרתיים. אותו דבר יכול להיות עם גמר העצרת.

אני מחשיב את רוח דברי השר בגין. העצרת זה לא מן-דהוא. אני מסכים בהחלט שיש תהודה להחלטת העצרת וזה המבחן המדיני הראשון שלנו לאחר המלחמה. כל מה שעלול לסייע חלילה לשלול צריך להמנע ממנו. יש הבדל בין מליצות יפות בנאומי המזהיר לדעתי של שר החוץ, ובין הפרוזה של הכנסת. אני מתכוון בעיקר ל-20 המדינות הלטינו-אמריקניות.

כל מה שיכול לסייע לנו בעצרת לריכוז אחוז החסימה נגד ההצעות הסובייטיות, מחייב זאת, ביחוד שהשאלה אם נקבל את החוקים היום או בעוד שבועיים לא משנה שום דבר. אין שום גורם בעולם שאני יכול להשוות אותו עם מפלתו או אי-מפלתו בעצרת. על-כן אני בעד קבלת ההמלצה של המשלחת שלנו באו"ם.

ראש הממשלה ל. אשכול:

העניין הוא לא במצב של טבולה-רסה. עתונאי הערב כתבו כבר מאמרים ושלחו אותם לצנזורה, והצנזור עיכב אותם, כי החוקים עוד לא הובאו. כתבי הטלביזיה מוזמנים לכנסת, אינני יודע למה, כי כל הזמן דיברנו שצריך עד כמה שאפשר להצניע זאת. לו אפשר היה לחלק בין החוקים הייתי נאחז בזה. אבל אם בכנסת היום לא יוגש שום דבר, ברור לי שכל העתונים יכתבו עוד יותר מאשר אם יתקבלו החוקים, שפתאום קרה איזה דבר וישראל נבהלה וישאלו מה קרה פה. חברי המשלחת מציעים במברק, אם אפשר, חוק אחד להגיש ושני האחרים להניח על השלחן. האם אז זה ישאר סוד? זה יידון בוועדת הכנסת וכל חברי הכנסת ידעו על-כך, ובכנסת

יהיו כל כתבי העתונות וצלמי הטלביזיה, ואם זה לא יהיה, יכתבו מחר שהנה זו פעם שניה שדוחים את הדבר. הם בכל-זאת מייעצים להביא חוק אחד ושני האחרים להניח על השלחן. אז הגויים יגידו: נבהלתם? - ואז ילחצו עוד יותר כדי שגם בעוד שבועיים לא נקבל את החוקים. לפני שבועיים לא הבאנו את החוקים לכנסת, כי אמרנו שיש פנאי. לו היה איזה הגיון, אפשר היה להגיד שאין זמן. אבל החוקים כבר מוכנים, וכולם יודעים שהכוונה היתה להביאם היום לכנסת, ובהתאם לכך נעשו כל ההכנות הדרושות.

דברים אלה אני אומר כדי להכביד על אלה שנוטים לדחייה.

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

אתה בהחלט הכבדת.

ראש הממשלה ל. אשכול:

עובדה שפעם ראשונה כאשר הציעו לדחות - דחינו.

שר המשטרה א. ששון:

האם בגלל העתונאים והטלביזיה אנחנו צריכים לסכן

את הדברים באו"ם?

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני לא אומר שזה בגלל הטלביזיה, אלא מפני שכל

העולם ידע שזה בגלל לחץ.

שר המשטרה א. ששון:

אפשר להעביר חוק אחד ולהגיד שהאינפורמציה שלהם

לא היתה נכונה.

השר י. גלילי:

לא זו בלבד שהנושא אינו ענין להבחנה בין אומץ לב ובין פחדנות, אלא יש לי אומץ הלב להכריז שאני פוחד. אני פוחד שיקומו כוחות ויעמדו מנגד וישבשו את ענין חיבור ירושלים.

אני משוכנע, זו היתה גם דעתי בפעם הקודמת, אבל בהחלט אפשר גם לשקול אחרת - אני משוכנע שהדחייה הפעם זו שהות לגיוס כוחות אדירים נגד המעשה הזה. משום-כך אני מציע שלא נדחה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

גם אני פוחד לעתים, בעיקר מפני דבר שנעשה ואי-אפשר אחר-כך לתקן אותו, וזה לו הייתי בטוח, כמו שחברי המשלחת שלנו שם אומרים, שפירוש הדבר של קבלת שלושה החוקים בכנסת עכשיו, שזה עלול להביא לנו שם נזק רב. עכשיו אנחנו עומדים לפני מערכה כבדה מאד. העתונות לא כל-כך בעדנו כרגע, ואולי אפילו נגדנו. אנו צריכים עכשיו לגייס את מעט הקולות שדרושים לנו רק כדי להכשיל רוב לקבלת הצעת קוסיגין, ואנו תלויים עכשיו בקתולים. אני מאד חושש שאם נעשה את המעשה לא יהיו די קולות לעכב את ההחלטה נגדנו. אני מאד מפחד מדבר זה.

זה שהזמינו את הטלביזיה לכנסת זה בניגוד למה שהחלטנו.

מזכיר הממשלה י. עוזאי:

לא הזמינו, בשבועות האחרונים הם באים לכל ישיבות הכנסת.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

הטלביזיה אינה יכולה להיות הנימוק המכריע. גם זה שחברי הכנסת יודעים על-כך, גם זה לא נימוק מכריע, ואפילו ידעו על-כך שני מליון יהודים. השאלה כאן היא לא היריעה אלא המעשה. מה שאנחנו רוצים עכשיו לעשות, זה להחליט בכנסת על סיפוח ירושלים. אם החברים שלנו באו"ם סבורים שזה עלול לסכן את מעמדנו שם, אני לא כל-כך חושש כמו השר גלילי, שבעוד שבוע או 10 ימים לא נוכל לעשות זאת יותר טוב מאשר עכשיו. איזה כוחות נגדיים הם עוד יכולים לגייס? בראון כבר דיבר נגד.

השר י. גלילי:

אמריקה גם כן יכולה להצטרף לזה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אם היא לא אמרה זאת עד עכשיו, היא לא תפריע.

שר התחבורה מ. כרמל:

אל תהיה כל-כך בטוח בזה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אינני אומר שאני בטוח באיזה דבר, אבל אם יש לנו הפעם משלחת גדולה באו"ם, וכולם כאחד באים ומציעים לא לעשות זאת עכשיו, אלא בעוד כמה ימים, אז בעוד כמה ימים לא נוכל להחליט שאנחנו בכל-זאת מביאים זאת לכנסת? למה אנחנו מפחדים כל-כך מפני עצמנו? אני מפחד מפני אחרים.

מציעים לנו להביא עכשיו את החוק ביחס למקומות הקדושים. אנחנו לא יכולים לבטל את הכנסת, אז אפשר להביא את החוק הזה, לגבי הקתולים יש לו ערך לא יותר קטן.

השר מ. בגין:

על-ידי קבלת חוק זה נוכיח שעמדנו נגד כל לחץ. דרשו מאתנו לא לקבל את חוק המקומות הקדושים, ועל אפם קיבלנוהו.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

זה מסייע לך, בשביל העולם הקתולי זה חשוב מאד.

השר מ. בגין:

בעולם יודעים על חוק ירושלים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אנו אומרים להם שנשמור על כל היקר והקדוש להם. אז הטלביזיה תצלם בכנסת את הדיון על החוק הזה. אסור לעשות דבר שלא נוכל אחר-כך לתקן. אם משהו יבוא ויגיד שהוא בטוח שאז לא נוכל אחר-כך לקבל חוקים אלה, הייתי סומך עליו. אבל חברי המשלחת באו"ם אומרים את ההיפך. לדעתי בעוד שבוע, 10 ימים, בתום ההצבעה באו"ם נוכל לעשות זאת.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני צריך לתקן כאן משהו, במברק לא כתוב שהם מבקשים להניח את שני החוקים האחרים, הם מניחים ששני החוקים האחרים מונחים על השלחן, אז שאלה יחכו.

השר י. גלילי:

אבל כאן אומרים שהם טרם הונחו.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אפשר להאזין, אפשר להקשיב ואפשר אפילו לקבל, אבל דבר אחד אי-אפשר לעשות, אי-אפשר לעשות דבר שהוא מגוחך. לקבל רק את החוק של שמירת המקומות הקדושים, זה הדבר המגוחך ביותר שאני יכול לתאר לעצמי. אנחנו עשינו למעשה שני חוקים בשביל איחוד ירושלים, שנים שהם אחד. חוק אחד שמאפשר איחוד ירושלים וכשובר בצדו, חוק לשמירת המקומות הקדושים. אז אנחנו נניח עכשיו רק את השובר?

אינני רוצה להוסיף אף מלה על מה שאמר השר בגין, שאם כך, הוא אומר מוטב לדחות, ואם מוכרחים לדחות את ענין החוקים בקשר לירושלים, אז אין בשום-פנים ואופן לדעתי להביא את חוק המקומות הקדושים.

לעצם הענין, נדמה לי שאנחנו מזמינים לעצמנו עכשיו מערכה כבדה וקשה על בינאום ירושלים, מפני שדבר זה יהיה מחר בכל העתונים בכל העולם, וגם יתנו את הנימוק, מדוע עשינו את מעשה הנסיגה ברגע האחרון. יודעים שהאפיור יכול בענין ירושלים לעמוד בתוקף רב.

אני אומר שמי שרוצה להמנע מהמערכה הזאת, ולא לעמוד על חקיקה מיד, והאפיור בכל-זאת יעמוד במצב שהוא מדבר על נציג בתוך ירושלים ויבקש שישמור על המקומות הקדושים, אם הוא יסכים לנציג או לא, מכאן ועד בינאום ירושלים זה רחוק כרחוק מזרח ממערב. כלומר, היום הוא מדבר על דברים מינימליסטיים, שגם זה אפשר לקבל או לא לקבל. אם אנחנו נסוגים היום לעיני כל העולם, כל 300 העתונאים הזרים שיושבים בארץ יבריקו את מברקיהם, העתונות בארץ מחר תגיד מה שתגיד, שהממשלה עשתה מעשה שלא ייעשה, כי היא מפחדת. אם יגידו שהיא מפחדת, זה גיוס כל הכוחות בעולם נגד קבלת החוקים.

אם מלכתחילה לא היינו הולכים לזה לפני שבוע והיינו אומרים: יהיה ממשל צבאי בירושלים כמו שזה בגדה המערבית; נמתיך 3 - 2 חדשים, הייתי חושב זאת למשגה, אבל לא לאסון. היום אני חושב שאנחנו לוקחים עלינו אסון.

שר החקלאות ח. גבתי:

אינני בדעתו של שר המשפטים, מפני שאני חושב שאנחנו נמצאים במצב שאנחנו יכולים להרשות לעצמנו גם לא להחפז. אנחנו רגילים כל השנים למהר, כי מחר יהיה מאוחר. ברגע זה איננו במצב שמחייב אותנו לעשות דברים, אם יש שיקול שאפשר לדחות זאת. אינני יודע להעריך, איני מתיימר להעריך כמו השר בגין את האפשרות והסיכויים לגייס קולות באו"ם. אני סומך על האנשים שיושבים שם. ברור שהם מפריזים, אבל ברור שיש סיכון.

איני רואה כל סיכון בדחיית קבלת החוק מהשבוע הזה לשבוע הבא. איני רואה איזה כוחות יקום שלא יתנו לנו להחליט על זה, מתי שאנחנו נחליט שצריך להביא זאת לכנסת.

אני חולק על שר המשפטים גם בענין הבאת חוק המקומות הקדושים לכנסת. העליתי מחשבה זו גם בישיבה הקודמת. אז אמרו להוריד זאת מהפרק. לא חשוב לי איפה העיקר ואיפה השובר, חשוב לי איך אני יכול להשתמש באפשרויות הניתנות על-ידי קבלת חוק המקומות הקדושים, גם לא בקשר עם ירושלים.

בקונסטלציה הזאת באו"ם, כאשר אנחנו קשורים בחסד האומות הקתוליות, לא הייתי רואה בזה שום פגם, כי אם להיפך, אם נקבל חוק זה של המקומות הקדושים, יש בזה רמז שזה מעשה שלנו, ואנחנו מחליטים לעשות זאת.

אני בדעה שצריך להביא את החוק על המקומות הקדושים היום, ושני החוקים האחרים להביא יותר מאוחר.

ראש הממשלה ל. אשכול:

והיה, אם הלטינים באו"ם ישאלו אם עומדים לקבל חוק או לא? אתה חושב שזה לא יגיע אליהם? הם ישאלו אם נעשה חוק ואם לאו.

שר החקלאות ח. גבתי:

זה נמצא בדיון. לא מוכרחים להשיב לא הן ולא לאו. הם יודעים שאנחנו רואים את ירושלים בשלמותה, אין זה סוד.

שר הבריאות י. ברזילי:

אני רוצה להניח ששאלותיו של ראש הממשלה הן שאלות שבאות להכביד על כולנו וגם על עצמו, כי אלו הן שאלות רציניות. אני רוצה לומר יותר מזה, אם נדחה היום, אין לי ספק שאנחנו מכבידים עלינו מערכה זו, ומתוך ראיית הכבדה זו עלינו להחליט. איני חושב שאם נדחה היום לא צפוי לנו משהו יותר חמור בעוד 10 ימים. אבל למרות שזה יהיה חמור, נהיה די רבוניים להחליט.

אילו כאן היתה באה הצעת רביזיה של חבר שלנו, ומתוך שיקול-דעת עצמי שלו היה אומר: למה לנו דבר זה? יש בעיה עם הקתולים - אני הייתי נותן לזה אותו משקל שאני נותן לחוות-הדעת המלוכדת של הממשלה. בכל-זאת, אם יש לנו באו"ם משלחת של כל הסיעות בכנסת, גם אם לא הייתי נותן לזה אותו משקל ולא הייתי מקבל זאת, איני יכול שלא לכופף בענין זה אפילו את תחושתי וחרדתי לדעה המאוחדת, כשהם נתקלים שם יום-יום בדבר זה.

בענין חוק המקומות הקדושים. לי נדמה שבעצם הצגת החוק הזה של המקומות הקדושים, אנחנו כבר מפעילים את הרבונות על השטח הזה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

במה?

שר הבריאות י. ברזילי:

בזה שמבטיחים גישה ודאגה למקומות הקדושים.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

איפה אתה מבטיח?

שר הבריאות י. ברזילי:

בחוק.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אתה מבטיח זאת בשטח מדינת-ישראל. כל זמן שלא צירפת את ירושלים, החוק חל רק על ירושלים החדשה.

שר הבריאות י. ברזילי:

אני יודע שזה לא שלם, אבל זה מרמז על מפרעה שעומדים לשלם אותה בזמן הקרוב. אם אין ביכולתנו לקבל את שלושה החוקים, אני חושב שצריך לא לקבל סעיף אחד. אני חושב שנוכל בענין זה להחליט.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני אבקש להזמין שיחה טלפונית עם השר אבן בניו-יורק, כדי להסביר לו מה המצב ונשמע את תגובתו.

השר מ. בגין:

ב"ניו-יורק-טיימס" כבר היתה ידיעה שישראל

נכנעת ללחץ.

שר הבריאות י. ברזילי:

לדעתי דבר זה צריך להיות מוכרע על-ידי קונסנסוס. לא נצביע ברוב ומיעוט.

השר י. ספיר:

במברק של חברינו בניו-יורק חסר לדעתי דבר אחד, שאולי אינם יכולים להגיד. הברירה איננה אם בעוד שבוע-שבועיים תהיה בידינו הרבונות, או אולי נצטרך להחליט בניגוד להחלטה מפורשת של ארצות אלו, שתובעות לא לעשות זאת.

היום יכולים להחליט כי אנחנו אומרים, שמחר אנחנו נעמוד בפני החלטה מפורשת. אנחנו אומרים שאסור להם לעשות זאת. במצב זה חברים שלנו לא אומרים שדבר זה יכול לא להיות.

בענין חוק המקומות הקדושים - צדק שר המשפטים ושרים אחרים. אם יש חוק שיכול להרגיז את הקתולים יותר מכל החוקים האלה, זה החוק הזה. אם אנחנו אומרים שכל ירושלים היא רבונות, אז אני בוחר לי לא את שיד ג'רח, אותו מקום שכל העולם הקתולי כל-כך נרתע ממנו, ובסוף אנחנו מודיעים בצורה כל-כך מסכנה, שבאים לדאוג לחופש הפולחן הדתי.

לכן אני אומר, ירושלים היא שלנו, ואם יבוא מישהו ויגיד שהוא לא התכוון למקומות הקדושים בירושלים, אלא בנצרת, נהיה מגוחכים. לדעתי הברירה בין היותר גרוע והפחות גרוע, הגרוע פחות הוא להחליט היום. חברינו בניו-יורק אומרים במברק, שהם חשבו שהניחו את החוקים על שלחן הכנסת. זה לא הפריע להם עד כדי כך, אלא מפריעה להם קבלת החוק סופית.

הייתי רוצה לשאול: מה יקרה אם מביאים היום את שלושה החוקים לקריאה ראשונה, ודוחים את הדיון לשבוע הבא?

שר התחבורה מ. כרמל:

זו הזמנת לחץ נוסף.

שר הבריאות י. ברזילי:

אם לעשות, צריך לעשות זאת מיד.

השר י. ספיר:

אולי הסערה בכל-זאת לא תהיה כל-כך גדולה.

שר הבטחון מ. דיין:

אני בהחלט נגד דחייה איזו שהיא בענין זה של החוק היסודי. יכול להיות שהשר אבן הוא נגד הצפפת שלושה החוקים, אז אפשר את השאר לדחות, אם יש רושם של "כאפ", אבל בענין החוק היסודי אני נגד דחייה איזו שהיא.

קודם-כל, כל הכבוד למשלחתנו בניו-יורק. הם ביקשו לפני שבוע לחכות יומיים. לא אנחנו הצענו אז ביוזמתנו לחכות יומיים. בא מברק שאמר, כי היות וקוסיגין עומד לנאום אל לנו לתת לו חומר לנאום הראשון בעצרת, וצריך לדחות זאת עד לאחר נאום קוסיגין, ואחר-כך אמרו עד לאחר דברי ראסק או גולדברג, ולאחר זה הולכים למערכה.

בגלל זה שהכנסת יושבת שלושה ימים בשבוע, היתה הצעה של השר ששון לחכות, אמרנו נדחה זאת לימים מספר. במידה שמישהו אוכל את עצמו למה חכינו, הרי חכינו כי ראשי המשלחת שם ביקשו שני ימים עד לאחר נאום של קוסיגין ושל גולדברג, ואחרי זה נצא למערכה. שניהם כבר נאמו. הם יושבים שם במקום ויודעים את מצב הענינים. אני בטוח שהם יודעים שם הרבה יותר מאשר אנחנו כאן יכולים לדעת. אבל איננו יכולים להתעלם מהשיקולים שלנו למה איננו יכולים לדחות זאת עוד. אין לי סימוכין, אבל על פי השיקול שלי אני צריך להצביע על התפתחות הדברים, ואני רוצה לומר איך אני רואה את התפתחות הדברים.

העצרת לא תסתיים בלי החלטה, אלא שמעתי שייתכן ותהיה פשרה. אין שום סיבה שהעצרת לא תקבל כל החלטה בענין ירושלים. החזרת בול לארמון הנציב מופיעה בסעיפים הראשיים. מי יערוב שלא תתקבל בעצרת החלטה בענין ירושלים ברוב של שני-שליש? ואז נצטרך להפר החלטה של העצרת. אני מברך על כל

יום שעד כה לא נתקבלה בעצרת כל החלטה בענין ירושלים. ואם אנחנו היום בכל-זאת מאשרים את החוקים בכנסת לא עושים זאת נגד החלטה, ולאחר שלעולם ברור מה אנחנו הולכים לעשות בירושלים. לא חטפנו כאן שום דבר. אנחנו נאכל את עצמנו כאשר העצרת תקבל החלטה מפורשת בענין ירושלים, ודאי בתמיכת הבריטים, ואולי גם בתמיכת האמריקנים, כי זה נוגע לחוסיין, ויש להם ענין בגדה המערבית.

המשבר שלנו הוא לא עם ארה"ב אלא עם בריה"מ. המשבר שלנו הוא בענין מצרים, והחריפות שעלולה להגיע עד לשימוש בכוח נגדנו, זה על-ידי הרוסים ובענין מצרים, ולא בענין ירושלים ולא בענין הגדה המערבית. בני-הברית המעטים שיש לנו הם האמריקנים, ואנחנו צריכים לראות לא להיות במצב שאנחנו מסוכסכים אתם, כאשר המשבר עם הרוסים ועם מצרים יגיע לשיאו. ואני בטוח שהוא מוכרח להגיע לשיאו, כי הנוסחה שלנו היא, או שלום או להשאר, ופירושו להשאר, הם לא רוצים שלום.

אני רוצה שנדע מה החלטנו. אנחנו החלטנו להשאר על הסואץ, כי אם אנחנו אומרים או שלום או שנשאר, אנחנו נשאר. אינני מאמין שבזה קוסיגין יחשוב שהענין מסודר, שאנחנו נשב בסואץ והעולם יעבור לסדר-היום.

אני מציע שאנחנו היום נקבל את החוקים בכנסת, והאמריקנים יראו זאת כענין שנתקבל, מה שיהיה להם להגיד יגידו, אבל אז כאשר נגיע למשבר הקשה ביותר והחמור ביותר שיש לנו עם בריה"מ בענין מצרים, לא יעמוד-בינינו וביניהם עוד ענין ירושלים.

בענין הגדה המערבית, אני מקבל את הגישה שלא לנסות בינתיים. שם יש ממשל צבאי. איש לא הציע זאת לגבי ירושלים. אם יבואו ויאמרו: צרוף ירושלים צריך לדחות עד גמר המשבר עם בריה"מ בענין מצרים, יש בזה הגיון. אבל אם לא לדחות ולקרב את שני המשברים בינינו ובין ארה"ב, בינינו ובין בריה"מ, ולהסתבך בזה שנעמוד בעצרת כמפירי החלטה, בשעה שהיום אנחנו עומדים במצב של העדר החלטה, לדעתי זה סיכון רב מדי.

אם שר החוץ יישאל מחר על-ידי האמריקנים הוא יודיע גם בעצרת שהכנסת קיבלה החלטה. ארה"ב יודעת שעמדנו לקבל החלטה כזאת ועד כה לא ניתקו את יחסיהם אתנו. אני מציע להביא את החוקים לכנסת היום.

שר השיכון מ. בנטוב:

אני רוצה להפנות את תשומת-הלב שהחוקים שאנחנו מקבלים הם חוקים שבבילנו שמחייבים אותנו ואינם מחייבים את העולם. אם הכוונה לקבל חוק כזה, כי אנחנו מפחדים מפני עצמנו, זו פרשה לחוד. אבל גם עם החוק שאנחנו מקבלים, אם ישנם כוחות בעולם שיש בכוחם להכריח אותנו לצאת את ירושלים, אז הכוחות האלה ישנם והם יתגייסו וינסו להכריח אותנו לסגת. זה שאנחנו מקבלים חוק, זה לא משמש תואנה לאלה שרוצים שאנחנו ניסוג משם. אם השר דיין חושב, שעל-ידי קבלת חוק על-ידנו כאן, זה מונע מהעצרת לקבל החלטה הפוכה, התובעת מאתנו להחזיר את ירושלים, אינני חושב שזה כך יהיה. זה אינו מונע מהעצרת לקבל החלטה בנוסח כזה ולהשיג שני-שליש, כך שעל-ידי החוקים אנחנו לא מונעים שום דבר.

שר הבטחון מ. דיין:

אין הבדל בין שני המקרים, אם אנחנו מקבלים חוק

או לא?

שר השיכון מ. בנטוב:

לא לגבי העצרת. היעד שלנו עכשיו הוא למנוע קבלת החלטה הרבה יותר קטלנית, שאומרת לגנות אותנו ושדורשת לסגת מכל השטחים בירושלים. יש דברים שהם יסודיים, ויש דברים שהם תמרוניים.

(ראש-הממשלה ושר-המשפטים יצאו לשיחה טלפונים עם שר-החוץ בניו-יורק).

השר י. גלילי:

כיוון שישנה שיחה טלפונית עם השר אבן, אני מציע להמתין, שמא ראש-המשלה יביא בשורה שהבקשה של המשלחת במיברק מתבטלת. אולי ישכיל אותנו, מה התרחש במשך שלושה הימים האחרונים ומה נתחדש ושלא היה ידוע קודם.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אולי היה משא-ומתן בעניין זה.

השר י. גלילי:

אם היה משא-ומתן בעניין זה, אז זו השעה לקבל

את החוק.

השר מ. בגין:

לפני שבוע אמרו שראסק מבקש לדחות קבלת החוקים,

מאותם הנימוקים.

ראש-המשלה ל. אשכול:
(אחרי השיחה הטלפונית עם השר אבן בניו-יורק)

השר אבן מודה שאם זה יתפרש או עלול להתפרש בעתונים כאן, ואחר-כך יגיע לעתונות העולם, שזו היתה כניעה ללחץ, זה יותר גרוע מכל דבר אחר. אבל הוא ביקש עד כמה שאפשר TO TONE DOWN את הדיון בכנסת. אמרנו לו שהמלה "ירושלים" אינה נזכרת בחוקים.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

מה עם הצו?

השר מ. בגין:

הצו לא מוכרח להיות היום.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

החוק בלי הצו אין לו ערך. כל הנימוקים שישנם

בעד החוק, הם בעד הצו.

שר הבריאות י. ברזילי:

אם עושים - אז עושים.

שר הבטחון מ. דיין:

לא נחזור עוד הפעם לכנסת עם הצו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני חוזר ומבקש מחברי-הממשלה להשפיע על חברי
סיעותיהם למתן את הדיון בכנסת בחוקים אלה.

מ ח ל י ט י ס להגיש את החוקים הנ"ל לכנסת בהתאם להחלטה מס.
566(א) מיום י"ז בח"ז (25.6.67).

הישיבה נבעלה בשעה 15.30
=====